عبدالغفور لېوال

۲۰۲۶/۰۸/۲۲

شخصي حريم څه دی؟

انسان که څه هم يو ټولنيز موجود دی او د ژوند ډېره برخه فردي کړه‌وړه او انتخابونه افکار، ارزښتونه او اړتياوې يې له بل انسان يا ټولني سره د اړيکو له مفهوم څخه تعريف مومي، خو له دې ټولو سره سره هر انسان غواړي ترڅان د محرميت او شخصي و شخصيتي حريم داسي سره کرښه راتاوکړي وساتي چې هيڅوک يې ورړنګه نه‌کړي. کور، کورنی، څېره، جامي، فکر، د زړه خواله، شخصي معلومات او نورځانګړي انتخابونه يې يوه برخه دي.
د افغانانو ستر حکيم خوشال خان خټک په دستارنامه کې فرمايي:

بل چې د محل د کورونو د ازواج د وابسته‌و وي غيرت. بل چې د ازدواج د محل د مستوراتو وي، دا غيرت دي هسې وي، چې مچ د چا به وجود کيني هم دې پر غيرت شي. غيور دې ترهسې حده وي او په دا کې دوه قسمه غيرت دی: يو غيرت د عاقلانو بل د جاهلانو. د جاهلانو دا چې بدګوماني کا، جاسوسي کا، په تش ګومان يا په تش اروېدو خبره زياتوي يا ځوک وژني يا ځوک وهي. دا غيرت نه‌دی دا جهل و حماقت دی. تر محمد رسول الله بل څوک غيور نه‌و په اِفک د بي بي عايشي چې مشرکانو مخ تور کړی و، څو حِلم و تحمل سرور وکړ تر هغه پورې چې باطل وبله روښن شول، آيت نازل شو. د عاقلانو غيرت دا دی، چې هرګز په خپلو مستوراتو بدګوماني نه‌بويه، جاسوس جاسوسي نه بويه، غوږداري وسواس نه‌بويه، دا کارونه څه هسې نه دي چې پټ پاتي کيږي.

که په سل پردې يې نغاړې
پياز بشکاره کا خپلي غاړې

هرچه خدای تعالی په ازل پاکي پيدا کړې دي، ناپاکي به نه‌شي.

نړيوالو قوانينو او د بشري حقونو نړيوالي اعلاميې د هروګړي شخصي ژوند، کورنی او کورني اړيکي، استوګنځای او شخصي فضا، ليکني او ليکني روابط، شخصيتي اعتبار د يوه انسان ځانګړي حريمونه ګڼلي چې د هرچا له هرراز لاس‌وهني خوندي دي.

د مدني او سياسي حقونو نړيوال ميثاق وايي:

«هيڅ شخص بايد په خپل شخصي ژوند، کورنی، کور يا اړيکو کې له خپل‌سرې يا ناقانوني مداخلي سره مخ نه‌شي. دا سند دولتونه مکلفوي چې د افرادو شخصي حريم د ناقانانونه تېري څخه وساتي.»

دلته د شخصي حريم د خونديتوب ترڅنګ دا هم اړينه بلل شوې، چې په دې اړه دې روښانه او څرګند وضعي قوانين وي، چې د شخصي حريم بريدونه تعريف کړي.

د شخصي حريم درناوی هم په اخلاقو کې شامل بحث دی او هم په قوانينو کې. دا په حقيقت کې د يوې سالمي ټولني د رامنځته کولو لپاره بنستي مسئله ده، چې د انسان د رواني امنيت يوه مهمه برخه جوړوي.
قوانين د وګړيو خصوصي حريم د رعايت بريدونه ټاکي، ځکه انسان داسي يوه حريم ته اړ دی. که د دې حريم بريدونه مشخص نه وي، په دې اړه ابهام ستونزې پيښوي. هره شبهه ويره اوضطراب چې د فرد څه خوندي دي او څه ناخوندي. په افغاني دود دستور او پښتني کوډونو کې شخصي حريم د درناوي وړ دی.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولئ